

SZERKESZTIK:
KESZLER JÓZSEF és SCHÜTZ MIKSA.

Előfizetési ára:
Évesre 6 frt. — Félévre 3 frt.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP
Évenként 20 iv zenemlékkel; több arckép és képzőművészeti melléklettel.
Egyes szám ára 20 krajczár.

Szerkesztőség: Váci-utca 3. sz.
Kiadóhivatal: Gránátos-utca 6. sz.

TARTALOM.

IRODALOM: DERÉKI ANTAL: *A népszínmű elméletéről.* (Befejező közlemény.) — Irodalmi hírek.
ZENE: SCHÜTZ MIKSA: *Az opera állása napjainkban.* — Zenészet hírek.
SZÍNHÁZ: RENÉ: *A hét története.* — Színházi hírek.
KÉPZŐMŰVÉSZET: M. F.: *A müncheni műtárlatokról.* — Képzőművészeti hírek.

A NÉPSZÍNMŰ ELMELETÉRŐL.

II.
(Befejező közlemény.)

Népszínmű irodalmunk termékeinek egyik főhibája, hogy a compositio kidolgozásában, az eredetiség utáni törekvésben megelégedtek iróink arról, hogy e válfajnak, mely népünket ismertetni hivatva volna, az eredetiség mellett még határozott és praegnans tendenciával is kellene bírnia, hogy kettős céljának, a mulattatásnak és tanításnak egyaránt megfelelhessen. Nem értem itt a tendenciának azon módját, mely a német »Volksstück«-ökben oly tolaikodóan, a mese egyöntetőségét zavarólag lép előtérbe, de a tendenzia világos, átlátszó voltát, mely az író inteniójához a néző közönséget közelebb vezet. A tendenzia szerény véleményem szerint csak általános emberi gyöngeségek, ferde társadalmi kinövészek ostromozására törekedhetik, és feltüntetve a rosszat, kiemelve és diadalra juttatva a jót, az elsőnek kerülésére, a másikat követésére buzdítson. Olyan speciális olyan — közmondásokból levezetett tendenciának, milyen p. o. Lukácsi »Vöröshajú« című népszínművében nyilvánul, sem a drámában, sem a népszínműben nincs jogosultsága. Egy fecske nem csinál nyarat, és a vöröshajúak iránt táplált ellenszenvet, melynek a társadalom legműveletlenebb rétegében sincs kellő indoka — Lukácsi művének tendenciája nem lenne képes eloszlatni, mert az irodalomban, különösen a színmű irodalomban a

«pars pro toto» elvének nem lehet jogosultsága.

Általános emberi szenvedélyeket, általános hibákat, a társadalomban burjánként terjedő, mételező körtüneteket lehet és szabad mint tendenciákat a népszínmű keretében is feldolgozni, de ismétlem e tendenciának önkénytelenségül a compositio természetéből kellene folyania, nem pedig annak rovására tolaikodóan előtérbe lépni és unalmas prédikáció modorában, a népszínmű híveit elriasztani. — A tendenzia felé irányzott törekvést régibb iróink mindegyikénél világosan láthatjuk: Szigligeti »Csikósának« végjelene, a »Lelencz« egész megalkotása ezt bizonyítja: Szigeti Józsefnek majdnem minden népszínműve a tendenziosus irány felé törekszik. Újabb iróink pedig ezt mellékesnek tartják, még Tóth Ede művei birnak részben e törekvéssel, de Csepreghi a »Sárga csikó« után szakítani látszott a fontos kérdéssel, és az eredetiség mellett inkább mulattatni, mint tanítani igyekezett.

Pedig a népszínműnek mint középfajú drámának, a mulattatásnál nemesebbé s magasabb feladat is jutott az irodalomban; hálásabb és könnyebb lehet a mulattatás, de nagyobb értékű, és nemesebb hivatás: a tanítás. Nemcsak helyzeteket, de jellemeket is kell teremteni tudni, oly jellemeket, minőkkel a mindennapi életben lépten-nyomon találkozunk, melyek egyéni tulajdonaikban, az általános emberiség tulajdonait képviselik, és ha ezeket — képzeletünk alkotta, a valószínűséget megközelítő helyzetekben a színpadra viszzük, öntudatos szándékos tendenciánkat a néző öntudatlanul, teljes meggyőződéssel magáévá teszi, és alig látszó, alig feltűnő eszközökkel elérhetjük a mulattatás, és tanítás kettős célját.

A népszínmű elméletének még egy lényeges szem előtt tartandó fejezetéről kívánnék itt szólni. Nem elegendő, ha egyszerűen kijelöljük a népszínmű helyét a középfajú dráma keretében, meg kell azt is határoznunk: a népek mely rétegét szabad és lehet a népszínműbe felvennünk? A társadalom mely osztályai tartoznak a népszínmű keretébe?

Nem akarok félreértetni, és világosabban kifejeztem álláspontomat. Tóth Edéig,

ki egy új korszakot képez népszínmű irodalmunkban, népszínmű iróink a népszínmű keretében oly egyéneket is szerepeltetnek, kik társadalmi állásuknál fogva csak nagyon gyenge szálakkal vannak a nép életéhez, apró bajaihoz, nagyobb szenvedélyeihez fűzve. Kivételt képez Szigligeti »Csikós«-a, hol épen a tendenzia kedvéért, a — jobbágyság viszonya kényuraival, — van élesen szembe állítva. — De Szigligeti utóbbi munkáiban — »A strike« »A lelencz« »Az amerikai« stb. világosan látszik, hogy a polgári elemet — a középosztályt — is beakarja vonni a népszínmű keretébe; és Tóth Ede műveiben, az egy »Falu rosszat« kivéve, hasonló törekvésnek félreismerhetlen jelei mutatkoznak.

Ha e törekvést figyelmünkre méltatjuk, lehetetlen annak jogosultságát el nem ismernünk. A polgári vagy úgynevezett középosztály, népünknek jelentékeny zömét képezi, és valljuk meg őszintén épen ez osztályt, — mely minden ízében magyar — méltattuk eddig legkevésbé figyelmünkre. Társadalmi állásánál fogva a magasabb színűhöz feldolgozási anyagnak alkalmatlanak látszik ugyan, de érényei és büneivel, tisztán magyar jellegével, polgári típusaival legközelebb áll, és méltó anyagul szolgálhatna a népszínmű alakok szaporítására. Nekünk nincs külön polgári drámánk, (Bürgerliches Schauspiel) iróink egyike sem találta még eddig ambícióját, a társadalom e jelentékeny osztályátkülönös megfigyelése tárgyává tenni, és annak a dráma keretében megfelelő helyet biztosítani, pedig az »Igmándi kispap« szép sikere elég buzdításul szolgálhatott volna erre.

Persze míg népszínműiróink azon téves kiindulási pontot fogadják el alapul, hogy a népszínműben csak dolmányos, vagy bő gatyás emberek játszhatnak szerepet, hogy tiszta népszínműnek csak a nép legalsóbb rétegéből lehet és szabad merítve lenni, addig minden kísérlet csak bizonytalan tapogatozásnak fog bizonyulni.

Mind e hiányokon segítene a »népszínmű elmélete«, mely az eddigi gyakorlati tapasztalatokból bizvást levezetné, és kijelölné a határozott irányt, anélkül, hogy ezzel a valódi tehetségnek szárnyait szegné, vagy körét szűkebbre vonva, korlátok

közé szorítaná. — A valódi genie megtalálja utját elmélet nélkül is, ezt Tóth Ede feltűnése eléggé bizonyítja, de a geniek — fájdalom — nem oly számosak, hogy a szorgalmas munkaerőket kicsinylőleg mellőzhetnők, és ezek — velem együtt — örömmel üdvözölnék, a jelesebb tollból eredő »népszínmű elméletét«, mely irodalmunkban nagyon érezhető hiányt pótolhatna.

DERÉKI ANTAL.

IRODALMI HIREK.

— PÁRIS egyik legtermékenyebb drámaírója Ernest Jaime meghalt Versaillesban. A híres *Chevreuil*-nek ő volt egyik collaboratora. Azonkívül huszonöt darabot írt, de mindegyik társmunka volt. Fülöp Lajos és a császárság alatt sokáig volt városi szolgálatban Versaillesben, míg nem néhány év előtt a nyilvános szolgálatból kilépett, melyet előrehaladt koránál fogva már nem bírt kellőleg kitölteni. Hetvennyolcz évet élt.

— A KISFALUDY-TÁRSASÁG e hó 18-án délután tartotta utolsó ülését a szünet előtt. A folyó ügyek közt a titkár bejelenté, hogy Pálffy Albert regényéről: »Egy mérnök regénye«, a bírálók Gyulai Pál és P. Szathmáry Károly kedvezőleg nyilatkoztak. A regény a társaság kiadásában fog megjelenni. — A felolvasások sorát Vargha Gyula nyitotta meg Schiller fordításokkal. Utána Beöthy Zsolt mutatta be Vajda János »Otthon« című szép költeményét, melyet a közönség nagy tetszéssel fogadott. Ugyancsak Beöthy olvasott fel Pálffynak előbb említett regényéből két fejezetet és Szász Károly Kacziány Géza fiatal hírlapíró »Alisz« című költői regényének első énekét.

— A PESTI HIRLAPBÓL vesszük át a következő fontos noticiót. A Pálmay Ilka által hirdett színmű pályázat ügyében már több oldalról intéztek hozzánk kérdést az iránt, hogy a daraboknak mi lett a sorsuk? Kik a bírálók? Kiadattak-e már a pályaművek a bírálóknak stb. Mi legjobb akarattal sem adhatunk ez ügyben felvilágosítást, minthogy mi sem tudunk felőle többet; e helyen közöljük tehát a hozzánk intézett kérdést: talán akad, a ki felelni tud reá.

— DERÉKI ANTAL a Csóka-társulat titkára, kinek »Buzavirág« című népszínműve a mult héten oly szép sikert aratott a fővárosi színpadon, felbátorítva darabjának kedvező fogadtatása által, új népszínműn dolgozik, melynek címe: »A falusi kis lány Pesten.«

— DROYSEN JÁNOS GUSZTÁV hírneves német történettudós csütörtökön e hó 19-én meghalt Berlinben. Droysen a pomerániai Treptovban született 1808. július 6-án, apja prot. lelkész volt, s ő tanulmányait Stettinben és Berlinben végezte, hol utóbb 1829-től 1840-ig tanárkodott; 1851-ben a jeni egyetemre hívták meg a történelem tanárául. Számos munkája közül nevezetesebbek: »Nagy Sándor története«. A hellenizmusról. A történelem alapelvei. A porosz politika története 12 kötet (1855—1876) stb.

AZ OPERA ÁLLÁSA NAPJAINKBAN.

I.

A legújabb kutatások a zeneművészet terén kétségen kívül helyezték, hogy valamennyi művészet közt a zene az, mely legkésőbb indult fejlődésnek, mely rég szunyadozott még a teljes naturalismus bölesőjében, mielőtt körülötte a képző- és szőlőművészetek, a költészet és szónoklat virágoztak, sőt részben fejlődésük legmagasabb fokáról már hanyatlani is kezdtek. Talán ennek a körülménynek, hogy a zeneművészet volt az, mely legkésőbb jutott öntudatra, tulajdoníthatjuk, hogy a mi időnkben a zene a legelterjedtebb és legnépszerűbb művészetté vált. Joggal nevezhetjük a zenét a jelenkor művészetének. A művelődés története nem ismer előbbi korszakot, melyben a zene hasonló terjedelemben uralkodott volna a nyilvánosságon, vagy behatott volna a családi életbe.

Ily körülmények közt talán túlzásnak fog látszani, ha azt merem állítani, hogy daczára a zene ezen általános elterjedésének alig volt idő, melyben a zenéről annyira felületes, ferde és visszás nézet uralkodott volna, vagy midőn a neki jutott feladatot oly annyira félreismerték volna, mint éppen napjainkban. Sőt a történelem tanulsága és czáfollhatatlan bizonyítékai alapján kimondhatjuk, hogy még az u. n. művelt körökben is azon ethikus, erkölcs és kedélyemelő hatások, melyek a zene legmagasabb tudományai, talán sohasem jutottak oly kevésbé érvényre mint a jelenkorban.

E föltűnő ellentmondás, valamely művészet általános elterjedése és az azzal karöltve haladó értelmi és felfogás hiánya közt két körülményben leli okát.

A zene, mely hangokkal beszél hozzánk, közvetlenül csak a kedélyre, a képzelemre képes hatni s nem hordja magában azt a kriteriumot, mely által a hangfűzéseknek összefüggését, értelmét, értékét megítélhetnők. Míg a költészet fogalmakhoz kötött szavai ép úgy hatnak az értelemre mint az érzelemre, addig a zene tisztán csak a hallérezékre hat közvetlenül és csak ezen érzéki benyomás után közvetve az érzelemre, a kedélyre. Ha ez utóbbi üres hangjátékok és bizonyos, csak az idegek ingerlésén alapuló dallamos fordulatókat, melyeknek érzéki volta legalkalmasabb arra, hogy a kevésbé műveltebb hallgatót gyönyörködtessen, nem tud megkülönböztetni a tartalmas, mély gondolatú zenétől, akkor a zenei ítéletről nem lehet szó.

A másik, mélyebben fekvő körülmény az, hogy nincsen zene-asthetikánk (széptan). A világ legnagyobb zenészei és zene-tudósai sem tudták eddigelé megmondani, hogy mi az a szép a zenében? Sajátságos, hogy épen azon művészetben, melynek lényege a harmonia, az összhang, a vélemények és felfogások a legellentétebbek. Nincs művészet, mely valaha oly éles vitákat táplált volna kebelében, mint zene. A legújabb aesthetikai co antrover-

siák folytán szerencsésen eljutottunk oda, hogy azt sem tudjuk már, mi az a zene? Mert amit a zene-világ egyik fele zenének mond, azt a másik nem-zenének (Unmusik) állítja és megfordítva, a hol ezek számára a zene kezdődik, ott amazok számára végződik a zene. Mennyi sok tudós és vaskos (különösen német) könyv és értekezés iratott meg a zene alapjáról, lényegéről, legbensőbb létokáról; mennyi sok dologról beszélnek, amikről a régiék nem tudtak semmit. Hanem azért mégis jobban componáltak és énekeltek azokban a régi időkben.

De hogy kétezer évvel ezelőtt mennyivel inkább voltak tisztában a zene lényege és jelentősége iránt, mint napjainkban, azt megítélhetjük a következő idézetből, mely egy világra szóló halhatatlan műből van szedve:

«A zene nem szolgál az emberek hasznára, mint a nyelvismeret, rajz, testgyakorlat, hanem nemes szórakozásra. Mert ha valami méltó arra, hogy a szabad férfiú szünóráit kitöltse, akkor a zene az. Azonban a zenét nemcsak szórakozásért üzik; sokkal nemesebb célnak szolgál az, hogy t. i. az erkölcsiségre, a kedélyre hasson.

Ezért száműzendők a buja (+) hangnemek, mások ellenben, mint a dóricus, a phrygicus, melyek komoly összetartó, vagy lelkesedett hangulatba ejtenek használálandók.

Az ifjuság oktatásánál főleg a dóricus hangnem ajánlható, mert abból indulnak ethicus dallamok és harmoniák, s mert az bírja leginkább a nyugodtság és erkölcsi méltóság jellegét.»

Amit ugyanezen szerző a virtuózokról és a virtuozitás kinövéséről mond, az olyannyira találó, hogy azt hinnők, hogy mai jelenségek sugalták neki. A virtuóz szerinte azon zenész, kinek végcélja nem igazi művészeti hatás, hanem pusztán mechanikai, vagy érzéket ingerlő technika fitogtatása. «Ilyen művész — ugymond — a művészetet nem erkölcsi tökélesbülése végett, hanem hallgatóinak aljas mulattatása végett üzi.

Ily művészieskedést szabad férfiúhoz nem tartunk méltónak és azt hisszük, hogy ez bérencshez illő foglalkozás. A tapasztalás is azt tanítja, hogy valamennyi virtuóz idővel valami kézművesserűt vesz fel; már azért is, mert a maguknak kitűzött célok alárendeltek. A közönséghez való szolgálai viszonyoknál fogva pedig rendesen bekövetkezik az, hogy durva és műveletlen hallgatóik a maguk izlése szerint készült zenét kívánnak tőlök, miáltal ezen szolgálatkész virtuózok szellemileg corrupáltatnak, de a folytonos erőltetések miatt testileg is tönkre mennek.»

Ezt írja Aristoteles, Politikájának VIII. könyvében; mely utóbbi fejezet legnagyobb része a zenének van szentelve.

Nem szégyenünkre válnak-e ezen szavak, melyekkel két évezred előtt egy nemesen gondolkozó, mély belátású államférfi a zeneművészet lealázása és az aljas szenvedélyeknek szolgáló zenegyakorlat ellen tiltakozott?

Nem kell-e szégyenkezve bevallanunk, hogy mi korunknak gyermekei, nemcsak lépésnyire sem jutottunk előbbre — ha tekintjük azt a komoly, nemes szigort, melyet a görögök az ifjuság zeneoktatá-

sánál alkalmaztak, — hogy mi az akkor uralkodott nézetek magaslátáról még igen messze vagyunk! Pedig tudjuk, hogy a görögök zenéje távolról sem mérkőzhetett a miénkkel; hogy csak egyet említsünk, a harmonia, az összhang ismeretlen volt náluk, ők csak az egyszólamuságot ismerték.

S mégis, ha azt találjuk, hogy napjainkban mily ingadozó, bizonytalan, tétovázó a nagy tömeg zeneitélete, be kell ismerünk, hogy a *zenei alkotás*, melynek a legfenségesebb műveket köszönhetjük, beláthatatlan messzeségre sietett előre az általános zenei felfogási tehetséget illetőleg.

A telivér Wagnerianus előtt Mozart operája még valahogy megjárja, de már Verdi előtt keresztet vet, Meyerbeert (Kit nem is éjt ki másképp, mint Meier Beer két szóban!) pedig utálja. Ellenben akárhány, még pedig jönevű zenesz van ismét — kiknek pedig sem szakismeretét, sem igazságszeretetét nem lehet elvitatni — ki Wagner Nibelungjai-t óriási tévedésnek mondja, mint pl. Ferdinand Hiller, kit az ő barátjai 1876-ban hiába unszoltak, hogy velők Bayreuth-ba menjen a tetralógia előadására, s a ki végül legyőzhetetlen ellenszenvének e drasticus szavakban adott kifejezést. Hogyha maga az Uristen jönne hozzám saját személyében, hogy engem capacitáljon, azt mondanám neki: «Allen Respect, lieber Papa, — diesmal bist Du im Irrthum.»

Mindaz, a mit az imént a zenéről általánosságban jegyeztünk meg, sokkal nagyobb mérvben áll annak műfajáról, melylyel e helyen foglalkozni szándékozunk az operáról. És ez természetes, mert az opera a legcomplicáltabb, legfeltételezettebb műfaj, melynek lényegét és eszményét minden, a művészetben jelentőséggel bíró nemzet és minden irány vagy párt a saját nézete és érzelme szerint véli felláthatni.

De ezen, nagyrészt meddő vitához nekünk semmi közünk. Mi elfogadjuk az operát, közönséges, bevett értelme szerint, akár nevezék ezt egyszerűen operának, dalműnek, akár zenedrámának, cselekvénynek, (Handlung, mint Wagner mondja) akár nagy operának, Riehl szerint helyesebben hosszú, vagy vastag opera. (»Die grose Oper wird vielleicht richtiger die lange oder dicke Oper genannt.«)

II.

Midőn az opera mai állapotára futólagos pillantást akarunk vetni, három nemzetnél kell megállapodnunk: Európa ezen három nemzetéből, mely korszakalkotó az újabb zeneművészet történetében: az olaszok, francziák és a németek. E három nemzetnél nyert ezen műfaj önálló jelentőséget.

Az opera eredetéről, fejlődéséről, történetéről nem szólunk, bármily tanulságos lenne is mai opera viszonyaink összehasonlítása a múlt századbeliakkal, bármily meglepő analógiákat is mutatnak fel ama régmúlt idők a mai állapotokkal, bármennyire igazolná is egy ily párhuzam ama mondásnak igazságát, hogy »semmi sem új a nap alatt«.

Egyet azonban mégis legyen szabad felhoznunk a régi idők hagyományából.

A modern opera egyik nagy vívmányának szokták tekinteni a kiállítási pompát,

mely különösen a párisi és bécsi dalszínházakat, de még a szerényebb eszközökkel rendelkező színpadokat is a legraffináltabb hatásadászat lázas versenyére ingerelte s a melyről minden újabb s újabb alkalomnál, minden új opera s még inkább minden új ballet-nál meg szokták jegyezni, hogy ez már a netovábbja a színpadi ösztömvészetnek, ilyen jelmezek, ilyen tündérforrások valóságos, élő vízeséssel, ennyi sisakos lovak a színpadon, ennyi állat, ló, elefánt stb. még nem volt együtt!

Dehogy nem volt. Megvolt az nemcsak a mi századunkban, Spontini operáiban, (Vestaline, Fernando, Cortez, Nurmahal, ahol 200 harcos és ló működik a színpadon és utoljára harsonzó mellett jön az elefánt is még pedig párosával) de meg volt az kétszáz évvel ezelőtt, 1680-ban FRESCHI operájában, BERENCZE-ben, mely a következő apparatus-t tárja elének: Három nagy kar 100—100 ember, még pedig 100 leány, 100 gyalog katoná, 100 pánczélos lovas, 40 kürtfúvó lóháton, 6 trombitás lóháton, 6 dobos, 6 zászlóvivő, 6 púzon, 6 nagy fuvola, 6 zenész török hangszerekkel, 6 zenész piccoloval, 6 apród, 6 sergeant, 6 czimbalmos, 12 vadász. A »diadalmenet«-ben ezeken kívül 12 lovász, 6 kocsivezető, 6 futár, 2 török, ki szelidített oroszánt és 2 elefántot vezet, a diadalkocsi 4 lóval, 12 díszkocsi, 12 ló, foglyok, zsákmány, 6 hintó, melyet az udvar adott kölesén. Az operát pedig nagy tetszéssel adták Velenczében. De ez nemcsak Olaszországban volt így. XIV. Lajos franczia király operája nem maradt hátra a díszletek és jelmezek gazdagságában. A németek pedig ebben is híven utánozták a francziákat. GRAUPNER »Dido«-járól (1707) az akkori kritika azt jegyzi meg, hogy egyszerű opera. Pedig már az első jelenet dekorációja majdnem ugyanaz, mint Nestroy bohózatában »Földszint és első emelet«, alul a királynő hálószobája s az udvar hölgyek melléktérmei, fönt a nagy terem, melyhez lépéscs vezet. A III. felvonásban látható Karthago kikötője Aeneas hajóhadával, az egész flotta szépen elvitorlázik. Dido maga elefánton nyargal, mint ma Felicien David »Lalla Roukh«-ja. A stuttgarti opera lovai száz évvel ezelőtt oly híresek voltak, mint Spontini idejében a berlini, vagy napjainkban a müncheni wallkür-lovak, csakhogy akkor még nem viseltek gummiczipót mint az utóbbiak.

A múlt időkben divatozott fényűzés az opera terén tehát eszeveszottség dolgában egy cseppet sem különbözött a ma uralkodó ízléstől. Csahogy az, a mi ma teljességgel nem menthető, az akkor természetes és a viszonyok által igazolva volt. Az opera akkor mindenütt, kivétel nélkül az udvaré, az uralkodóé volt; a pazar kiállítás, az előkelő, születési és vagyoni arisztokrátiának volt szánva. Az udvari operába a fejedelem maga hívja a vendégeket. Ő maga viselte az összes költséget; az opera fejedelmi adomány volt kiváltságos osztály számára. A népek semmi köze nem volt ezen mulatsághoz, csak az árat kellett megfizetni, hogy egy néhány száz vagy ezer ember egy ily műélvezetben részesülhessen.

A viszonyok átalakulásával természetesen ez is változott. Hanem azért valami

mégis megmaradt az opera őseredeti arisztokratikus jellegéből. Mai napság, az igaz, mindenki mehet már operába, belépti díj mellett. De nem minden ember győzi. Az a kiállítási fény, melyet ma már nem az udvar, hanem a souverain nép parancsára üznek az operában az énekesek és énekesnők roppant magasságú tiszteletdíjai, mind magasabbra szöktették a színházi árakat. És így végtére is eljutottunk oda, a honnan az opera kiindult: hogy az opera túlnyomólag csak a vagyoni arisztokrácia részére áll fenn, hogy az osztály, melyben a zenei műveltség leginkább honos, az igazán műértő közép-osztály ritkán kezd az opera nézőtérén. A zeneértő közönséget, a zenepublicum elite-jét nem az operában, hanem a zenekari hangversenyekben kell felkeresnünk; ellenben a legfinomabb és legelőkelőbb társaságot biztosan ott találjuk az operaházakban, különösen a »felemelt helyérek« mellett. Ha ezt a közönséget aztán nemcsak olvashatnók, hanem társadalmilag és művészetileg mérlegelhetnők, akkor észre kellene vennünk, hogy hasonlít bizonyos nagy gyári városok lakosságához, hiányzik a középosztálynak zöme.

SCHÜTZ MIKSA.

ZENÉSZETI HIREK.

~ A NEMZETI SZÍNHÁZ OPERÁJA egy néhány énekes estével kedveskedett nekünk a lefolyt hétben. STOLL Gizella k. a. és BROULIK Ferencz fellépéseit értjük, mely nevekkel bizonyára még sürűbben fogunk találkozni a közel jövőben. Stoll k. a. reményteljes fiatal énekesnő, kinek fellépését Mozart »Varázsfuvola«-jában érdekkel és rokonszennel kísértük. Azt hisszük, hogy e fiatal leányból egykor művésznő fog válni, mert az előfeltételek ő nála csakugyan meg vannak: szép hanganyag, értelmes előadás,hev és indulat, érzelem és kifejezés. *Pamina* szerepe ugyan nem nyújt alkalmat arra, hogy énekművészetét több oldalról megvilágosítsa, azonban a mit tőle hallottunk, az feljogosít arra a reményre, hogy a kisasszony méltóan fogja képviselni az új operában a Stoll-család művészi hírnevét. — BROULIK Ferencz, operánknak új tenoristája, *Tell Vilmos*-ban lépett föl mint Arnold, nagy és megérdemelt sikerrel. Anélkül, hogy ezen egyszeri fellépése után végleges ítéletet mondanánk a vendégművész képességei fölött, annyit ma is jelezhetünk, hogy operánk Broulik úrban egy igen nevezetes új erőt fog nyerni, ki PEROTTI és GASSI mellett bizonyára megfelelő hatáskört. Legközelebb a »Hugonották«-ban, »Sába királynője«-ben és talán a »Porticii némá«-ban fogjuk hallani és ezek után többet fogunk mondhatni BROULIK-nak énekművészetéről.

~ A NEMZETI ZENEDE felsőbb osztálybeli növendékeinek második vizsgája ma vasárnap június 22-én tartatik a következő műsossal: I. Rész. 1. *Zongora-verseny* (lány D) Mozarttól, zenekísérettel előadja: KLEIN Szidónia. Tanár: *Fuhász* Aladár úr. — 2. *Hegedű-verseny* Godard-tól, zenekísérettel: előadja NEMES Dezső. Tanár: *Huber* Károly úr. — 3. *Fantaisie* (lány F) Chopin-tól, zongorán előadja KERNER István (első osztályu) [arany-jéremmel ki-

tüntetett növendék. Tanár: Zapf Antal úr. — 4. *Scène de ballet* Beriot-tól, zenekar-kisérettel előadja: SCHLEISSNER Amália. Tanár: Huber Károly úr. — 5. *Recitativo és ária* a »Büvös vadászból« Weber-től, éneklő: GÁRDOS Mari. Tanár: Puks Ferencz úr. — 6. *Ballade et Polonaise* Vieuxtemps-tól, zenekar-kisérettel hegedűn előadja: RIGÓ Gyula. Tanár: Huber Károly úr. — II. Rész. 1. *Rondo* (kemény Es) Mendelssohn-tól, zenekar-kisérettel zongorán előadja: ROSENFELD Sarolta. (Első osztályú) [arany-éremmel kitüntetett növendék.] Tanár: Székely Imre úr. — 2. *Suite* Hubay Jenő-től, zenekar-kisérettel hegedűn előadja: ZERDAHELYI Olga. Tanár: Huber Károly úr. 3. *Zongora-verseny* (kemény Es, első rész) Beethoven-tól, zenekar-kisérettel előadja: SCHÖLNASZT Ida, második zongorán kíséri: SZÉKELY Irén. Tanár: Székely Imre úr. — 4. *Benyovszky-ábránd*, hegedűre és gordonkára Huber K.-tól, előadják: hegedűn WALDMANN Albert, gordonkán SZUK Endre. Tanárok: Huber Károly és Szuk Lipót urak. — 5. *Polonaise* Wieniavszky-tól, zenekar-kisérettel előadja: WALDMANN Albert. Tanár: Huber Károly úr. — 6. *A remény*, női kar zongora-kisérettel Rossini-től, éneklők: a női énekosztály növendékei, zongorakisérettel KERNER István. Tanár: Puks Ferencz úr. — A zongorák a »Harmonia« részvénytársulat tárából valók.

~ A NEMZETI ZENEDE felsőbb osztályának növendékeivel tartott vizsgával zárták be e műintézet ez idejű működését, melyet Huber karnagy és zenedei hegedűtanár vezetett. A vizsgahangversenyen Huber Károly, Zapf Antal, Puks Ferencz, Szuk Lipót és Székely Imre tanár urak növendékei mutatták be képességeiket, és a jeles tanerők oktatásának eredményét. Ha tekintetbe vesszük, hogy növendékekkel van dolgunk, kiknek megítélésénél a jövőben rejlő reménnyel és a tanárok oktatási módszerével kell főleg számolnunk, úgy a növendékek által nyújtott produkciókkal, de még inkább a tanárok működéséről és fáradságuk eredményéről a legelismerőbb módon kell nyilatkoznunk. Waldmann Béla Beethoven D-dur hangversenyét játszotta. A fiatal ember Huber Károly egyik legkitünőbb tanítványa, ki szorgalma és nagy ambíciója folytán szép pályának néz elébe. Az említett darabot, ha nem is tökélyvel és kifogástalan technikával adta elő, a tanulmány és a lelkiismeretes igyekezet igen láthatólag tünt ki minden vonásából. Énekpródukció kettő volt. Szél Stefania és Elias Paula Puks Ferencz tanítványai sűrű tapsokat arattak. Szél Stefania k. a. csinos mezzo-szoprán hanggal rendelkezik, melyet a jó iskola a salonnál nagyobb igényekre fog képesíteni. E tekintetben Elias Paula k. a. habár hangja kisebb terjedelmű is, nem marad előbb nevezett társnője mögött. Igen érdekes újdonság volt Hubay Jenő *Scènes de la csárda* című szerzeménye, melyet a művész mult évi itthon tartózkodása alatt komponált és melyet Rigó Gyula, Huber Károly tanítványa nagy technikai készséggel játszott. A még nagyon fiatal ember játékát erő és tűz jellemzi legelőnyösebben. A zenede második vizsgálatáról a jövő számban referálunk.

~ AZ ORSZ. ZENEAKADÉMIA sugáruti helyiségeiben f. h. 20. este 7 és fél óra-
kor volt a harmadik vizsgálati hangverseny, a melyben az intézeti növendékek zeneszerzeményei kerültek bemutatásra. A műsoron Kotsis József, orgona-szerzeménye, Pischinger Nándor, Gáll Anna, Vaszilievics Olga, Wilhelm Etelka és O'Egan Klára zongora-szerzeményei, Waldbauer József vonó-négyese, Orbán Árpád szerenádjá és Grosschmied Margit, Kaán Anna, Orbán Árpád, Zeilinger Károly, Korik Berta dalai állanak.

~ AZ «ÖSSZHANG» BUDAPESTI férfi-dal-egyesület vasárnap este a külső dob-utcai Népkertben dalestélylyel egybekötött táncmulatságot tartott, mely szép eredménnyel folyt le. A mulatságot nyolcz óra után a dalkör nyitotta meg Huber egy férfikarával. Utána Kalmár Lajos humorisztikus szavalata következett, majd Bodányi Menyhért szavalta Csepreghi »Pityi Palkó« című költeményét. Közbe a dalkör még több magyar dalt énekelt a közönség nagy tetszése mellett.

~ AZ ORSZÁGOS DALÁRSZÖVETSÉG központi választmánya a napokban Bartay Ede elnökle alatt ülést tartott, melyen a vidéki dalárdák közül a miskolczi, szentesi és losonci dalárdák is képviselve voltak elnökeik által. A gyűlés a már véglegesen egybeállított programot helyben hagyta, a király-himnuszra vonatkozólag kijelentette, hogy ez iránt a miskolczi nagygyűlés fog határozni. Örömmel vette tudomásul, hogy br. Vay borsodmegyei főispán a diszelnökséget elfogadta. — A mintadalárda pályadíját az országos dalárszövetség maga fogja kifizetni. Élénk örömmel fogadtatott elnöknek az a jelentése, hogy eddigelé a miskolczi dalárünnepélyre 800 működő tag jelentkezett. Még néhány folyó ügy lett elintézve, s azzal az ülés véget ért.

~ SZABADKÁN e hó 15-én az ottani városi zenede igazgatósága felsőbb oszt. növendékeivel vizsgahangversenyt rendezett, mely fényesen sikerült. A tropikus hőség daczára a »Pest szálloda« nagy terme zsúfolásig megtelt uri közönséggel. A műsor: Liszt, Chopin, Gaal, Huber, Raff, Vieuxtemps, Beriot, Gumbert, Saint-Saens és Erkel műveiből volt összeállítva. A tanítványok között van egynehány figyelemre méltó tehetség; például Kohn A., ki Beriot 7-ik hangversenyét feltűnő ügyességgel hegedülte, továbbá Kertész J. és Taussig M. k. a., kik a zongorajátékban kiváló ügyességet tanusítottak. A főérdem az intézet igazgatójác Gaal Ferencz ismert zeneköltőnké, ki ezuttal bebizonyítja, hogy kitűnő tanár is.

~ REMÉNYI EDE AMERIKÁBAN. Az amerikai Nemzetőr írja: A brooklyni Plymouth-templomban, hol Beecher, több mint 30 évvel ezelőtt, Kossuthot oly lelkesedetten üdvözlé és bemutató a szabad Amerika fiainak, az utóbbi időben Reményi Ede hegedűművész honfitársunk játszott. Hegedűjátéka a szívekig hatott és magával ragadott mindenkit. Arcadeltnek a 16-ik században irt Ave Máriáján kívül a magyar nemzeti himnusz is bemutatá az egybegyűlteknék. Az egyház lelkésze, a fenkölt lelkű Beecher, meleg szavakban köszönte meg Reményi közreműködését, s himnuszunkról jellemzőleg monda, hogy az

ima, mely zenében méltó kifejezést nyert. Mielőtt Ausztráliába utaznék, június 1-től még egy hétig fog hangversenyezni Koster és Bial termében.

~ TUROLLA EMMÁRÓL azt írják a berlini lapok, hogy f. évi november és december hónapokban a porosz metropolisban fog énekelni. Az eddigi megállapodások szerint éppen arra az időre a művész a budapesti királyi Operához van szerződötve.

~ A BÉCSI OPERASZÍNHÁZBAN a lefolyt színházi év alatt 69 opera 290-szer és 24 ballet 97-szer került színre. A 69 opera 32 szerzőnek műve. Legtöbbször szerepelt a műsoroo Wagner Richard: 10 dalművel 57-szer, azután Meyerber: 6 operával 39-szer, Verdi 6 operával 29-szer, Mozart 3 operával 12-szer, Rossini 2 operával 11-szer, Auber 3 operával («Portici néma», «Fekete domino» és «Fra Diavolo») 6-szor stb.

~ IFJ. HELLMESBERGER JÓZSEF ismét a bécsi operaszínházhoz szerződött, mint ballet-karmester és hangverseny-mester.

~ BÉCSBEN Wagner-muzeumot akarnak alapítani. A terv indítványozója Kastner Henrik a *Parsifal* kiadója.

~ SZARVADYNÉ ASSZONY, Kossuth volt titkárijának özvegye, Claus Vilma, ki ma is egyike Amerika legjelesebb zongoművésznőinek, legközelebb Bostonban hangversenyt rendezett, melyről az angol lapok igen elismerőleg nyilatkoztak.

~ PÁBISBAN e hó 14-én a Henri Herzeremben Anison Léopold Velléda című posthum operájának töredékeit adták elő közönség előtt. Leopold Anison a Restauration idejének igen előklő tehetsége volt, kinek »Les jeux floraux« című nagy operája 1829-ben oly sikert aratott, hogy X. Károly arany éremmel tüntette ki, melyet a szerző tiszteletére veretett. Anison a kamarazene terén is figyelemre méltó kompozíciókkal tünt fel, melyekről Bethoven igen hízegően nyilatkozott egy a művészhez intézett levélben.

~ BIZET GEORGES Carmen-je szombaton június hó 14-én került színre 150-ed-szer a párisi »Opera Comique«-ban.

~ PATTI ADELINA e hó 14-én lépett föl az idén először a londoni Covent Garden színházban, mint a Traviata Violetája.

~ POLLINI hamburgi szinigazgató megszerezte Németországra néve a jogot, hogy Wagner »Parsifal«-ját a maga egészében hangversenyekben előadhassa. Pollini valószínűleg f. é. november havában kezdi meg az előadásokat.

~ SCHARVENKA FÜLÖP ismert zeneszerző »Der Schelm von Bergen« című három felvonásos operán dolgozik, melynek szövegét Koppel Ernő írta.

~ A »PARSIFAL« előadhatásának kizárólagos jogáért egy amerikai vállalkozó, mint berlini lapok írják, egy millió márkát ajánlott Wagner Rikárd örökösének. Már előbb Pollini hamburgi szinigazgató is ajánlott Wagner Rikárd örökösének millió márkát, de e nagy összegek sem tántoritották meg az özvegyet és Grósz bankárt, kit Wagner végrendeletileg gyermekei gyámjául nevezett ki, mindkét ajánlatra azt felelték, hogy az

elhunyt mester akaratát tiszteletben fogják tartani és semmi áron sem engedni Bayreuthon kívül előadni a "Parsifal"-t.

~ VARSÓBAN e hó 4-én hunyt el Dr. Wieniawsky Tádé udvari tanácsos a medicinea és philozóphia doktora. Mint a világhírű Henrik és József atyja, az öreg Wieniawsky is szenvedélyes zenebarát volt, mely tulajdonság a család minden egyes tagját jellemezte. Másik három fia: Gyula, Sándor és Tádé fényes állásuk mellett nagy kedvvel kultiválják most is a zenét, melynek előkelő műkedvelői. Anyjuk Wieniawska Regina Wolff Eduard a híres zongoraművész és komponista nővére, ki Hummel egyik legkitünőbb tanítványa volt. Dr. Wieniawsky temetésén most már egyetlen művész-fia József is jelen volt és utána rögtön visszautazott Bruxellesbe.

A HÉT TÖRTÉNETE.

— A krisztinavárosi szinkörben. —

A krisztinavárosi szinkörben e héten Csóka Sándor társulata működésének harmadik hetébe lépett. A választások elmúltával úgy látszik a közönség pártolása kissé élénkült. A hetet Planquette «Kornevillei harangok» című régi de pusztíthatatlan hatású operette-jével kezdtek meg, mely alkalommal Kis Pista, a társulat baritonistája próbált szerencsét. Mielőtt az egyes szerepekbe bocsátkoznánk, őszinte dicsérettel kell az előadást mint egészet illetnünk. A mi dédelgetett népszínházunknál is ünnep esik, ha ilyen jó és összevágó előadást látunk, mint hétfőn a szerény budai házban. És ha már dicséretet osztogatunk, első sorban a társulat igazgatóját kell megemlítenünk, a kinek vezetése alatt az a maroknyi kultursereg mindig jobban és jobban halad ama pont felé, midőn a nyujtottal mindenki jó szívvel és lelkiismerettel lehet megelégedve. Csóka Sándor legjobb szinígazgatói tulajdonsága abban rejlik, hogy a közönségnek nemcsak óhajaival és panaszaival számol, hanem a sajtó jóakaró figyelemzetéseit is tekintetbe veszi s nem olyan nagy képeskedő színházi potentát, akinek a kritika «beszélhet»! A társulat első operette-előadása után általános hiányként tűnt szembe a kar fogyatékos állapota. A ki a «Kornevillei harangok» előadását megnézte, örömmel konstatálhatta, hogy az igazgató e hiány pótlásában radikális reformokat és újításokat léptetett életbe. A kar kifogástalanul működött és élénk mozdulataival egészséges életet teremtett a színpadon.

Kissé furcsa az, ha az egész előadást jónak kell elismerni, csak azt az egy szereplőt nem, a kinek neve kövér betűkkel diszeleg a szinkör zöld affiche-jein. Értjük az elkésett baritonistát Kis Pista urat, kinek bemutatója egyáltalán nem sikerült. Amit Kis urtól elvitatni nem lehet, az a csinos előnyös színpadi alak és a szép és erős hanganyag. De művészetről, a szó komoly értelmében szó sem lehet. Primitív, egészen fejletlen játékát hanyagság és a pályatársainál oly örömmel nél-

külözött vidékieskedés, hogy ne mondjuk póriasság, még kúszaltabbá teszi. Beszédmodora nehézkes; a sziszegő hangzókat tompán ejti ki, egész előadásában hiányzik a színpadi lengesség, mely a szerepet viszi és nem tölja. Hangja terjedelmes és kellemes csengésű, de mit használ az, ha Kis ur nem tud a pompás anyaggal bánni. Először is gyakorta hamisan intonált és a skálázásra még nem idomított hangot cikornyás serpentineken át vitte fel oly magasságra, hol az ő hangjának és a hallgató türelmének vége van. Tanulja meg Kis ur ebből, hogy a legelbizakodottabb baritonistát is kritikus, sőt komikus helyzetekbe hozhatja az „a force de vouloir faire”. A keringőt olvadékonyan akarta énekelni, amit olyan szájesucorításokkal is konvulzikornyás vonaglásokkal vélt elérni, a melyneket a vándorló olasz staggionék ugynevezett «berzerki baritonistái» szoktak véghez vinni. PAJOR EMILIA Cerpolette-je kielégített. Nem volt sem jobb, sem rosszabb, mint a tuzat-Cerpolettek akármelyike. Valami különös hatást nem tett, de azért voltak egyes részletek, midőn egyik vagy másik pillanat művészi élet-ja kellemes változást varázsolt az egész alakítás bágyadsága, elmosódottságára. RÉTHY LAURA mindennap nagyobb és nagyobb tért foglal el a közönség kegyéből. Szorgalma és szép tehetsége meg is érdemli az elismerést is buzditást. Germaine-je egyesítette az énekesnők kvalifikációjának hármast factorát: a kellemet a megjelenésben, az izlés-teljes éneket és az ügyes diskkrét és érthető játékot. Azt hisszük ezzel eléggé jellemeztük Réthy Laura Germaine-jét. Hátra volna még Boros Gáspár apója, melynek sehogy sem engedhetünk helyet ez ügyes és rutinált színész eddig bemutatott alakjai között. Valami szokatlan felüleletességet vettünk észre Boross ez alakjának kidolgozásában. A súlyosabb momentumokat nem aknázza kellőleg ki, a láthatólag lényegtelen részleteknél pedig ismét túlzásokba esett. Ez vette el az alak művészi egységét és tömörségét. Mezey Péter Gáspárját határozottan preferáljuk, ki azt a népszínházban mint parafait karaktert mutatta be. NÉMETH JÁNOS Grenicheux-je csupa élénkség és temperamentum. Némethnél már hozzá szoktunk éneket minden észrevétel nélkül mint a maga nemében nem közönségeset regisztrálni. Grenicheux szerepében már ezzel sem elégedett meg, hanem egy pár bravourózus passage által magasabb dicséretet provokált. Örömmel adozunk vele a derék énekesnek. Játékát itt is szeretetreméltó humorral fűszerezte és a nevetni szeretőket maga részére hódította. KÖVESSI GYULA, a bíróból nem tudott semmit sem csinálni. Egyáltalán Kövessi eddig még nem nyujtott valami figyelemre méltó alakot.

Szerdán a szinkörnek két vendége volt. RÓNASZÉKI GUSZTÁV a népszínház tagja és egy fiatal kezdő: RÉTHY FANNY kisasszony. Játszották Moser farsangi burlesque-jét a «Könyvtárnokot», a modern német bohózat ezt a raffinált termékét, melynek elemei az új berlini iskola által alapított kipróbált élczkészletek arzenáljából származnak és a legbohóbb képzelenségek daczára is kitünően mulattatnak. Rónaszéki Robert-je ismeretes a szinkör múlt évi saisonjából. Ha alakításához egyáltalá-

ban szólni akarnánk, úgy a múlt évi recenziókból kellene mindazt a szépet és jót kikeresnünk, a mivel ezt a jeles színészt akkorában elhalmoztak. Legyen elég annyi, hogy ez alkalommal is minden szavát, lépését, grimace-ját és taglejtését homéri kacszaj kísérte. Réthy Fanny kisasszonyban tökéletes mértékben megvan a vigjátéki naivák elixirje. Daczára, hogy kezdő — alig két hónapja mozog a színpadon — meglepő színpadi otthonoságot tanusított. Kiváló ügyességének hathatósan segítségére van felette előnyös színpadi alakja, mozgékony, eleven arca és beszédes, fürge járásu szeme. Szerződése annál is kívánatosabb mivel egy eddig nagyon is érzett hézag kitöltésére van hivatva, jövőjét illetőleg pedig a kisasszony kellő szorgalom és igyekezet mellett szép reményeket táplálhat. TOLNAYNÉ DÖMJÉN RÓZSA mint rendezes, most is sok könnyed bájjal és eleganciával személyesítette Edithet. TOLNAY és FOLLINUSZ igen rokonszenves két szerelmes volt, ki-ki méltó párjához (Éva, Edith). Az előbbi természetesen hanyag bonvivant allure-jeivel, utóbbi szerény és egyszerű dialogizálása által tűnt ki kellemesen. Follinuszt csak határozatlan és modoros járására akarjuk figyelmeztetni, melyről igen üdvös volna leszokni. Sikerült alak volt Boross Gibson szabója. Dicsérni kell tartózkodását a kevéssé aesthetikus részeg jelenetben annál is inkább, mivel ezek a jelenetek szokták a színészt túlzásokra ragadni. BALASSA most is pompás chargeot nyujtott az örege Marsland szerepében, melyet jóízű diskkrét humorral ruházott fel. DERÉKI ez egyszer akaratára színt tudott derűtséget kelteni. Máskor épen fordítva áll a dolog.

«A falu rossza» csütörtöki előadását csak azért említjük fel, mert Kis Pista ur más oldalról mutatta be magát. Ugyalátszik a népszínműhősök jobban illenek egyéniségéhez, mint az operettek lovagjai és éneklő szerelmesei. Göndör Sándora leg-alább ének dolgában jóval magasabban áll a kornevillei marquisnál. Csak igazságosak vagyunk, midőn konstatáljuk, hogy a népdalokat kivétel nélkül szépen, es meleg érzéssel adta elő. De ezzel ki is merítettük a második debutját, mert Kis Pista ur Sándora árnyéka sem Tóth Ede e nagyszerű alakjának. Mindvégig idegeket bántó nyugtalanság jellemezte játékát, mely folytonos hadonázás és a hős jellemének klasszicitásával össze nem férő ide-oda szökésben nyilatkozott. Gondolkozni Kis ur, gondolkozni és azután játszani! A második felvonás nagy jelenetét, a nép fia keservének ez életigaz és mégis poétikus rhapsodiáját tökéletesen elrontotta a mértéktelen és egészen hamisan alkalmazott szilajkodás. Mindazt, amit Kis Pista ur vétett, jóvá tett Tolnay Dömjén Rózsa asszony Boriskája. Rég láttuk eme kedves alak ilyen hivatott személyesítőjét. Mintha a költő lelke tükréből lopta volna az egyes vonásokat és olvasztotta volna össze a színésznő költői felfogásával olyan lemondó, szende és odaadó volt Dömjén Rózsa Boriskája. Az apával való jelenetben és a Sándortól való búcsuzás pillanatában valódi drámai effectté növekedett játéka és mély benyomást tett a közönségre, a mely kitörő

tapssal jutalmazta a művésznőt. A többi szereplők közt még Balassa érdemel dicséret felemlítést, ki Feledi Gáspárt egyszerű, határozott vonásokkal jelezte, a második felvonás végén pedig nem közönséges erővel juttatta a pillanat katasztrófális jelentőségét érvényre. Boross gonosz Pistája nem emelkedett ki számtalan elődjének rendes és közönséges niveaujából. Még Veszprémit (Lajos) említjük fel, ki szintén a második felvonás végjelenetében meleg szavalásával emelte a felséges drámai entre-choc hatását.

RENÉ.

SZÍNHÁZI HIREK.

= A NEMZETI SZÍNHÁZ jövő heti műsorába következő darabok tűzettek ki: 23-án hétfőn Bário és bankár, Báli köpeny, 24-én Broulik Ferenc felléptével Sába királynéja, 25-én Idegesek, 26-án Broulik F. felléptével A troubadour, 27-én Csalódások, 28-án A porticii néma, 29-én A jóslat.

= BLAHÁNÉ ASSZONY vasárnap 15-én lépett fel utolszor szabadságideje előtt a népszínházban mint Eszti a *„Az igmándi kispap”*-ban, Berczik Árpád kedvelt népszínművében. A szeretetreméltó báróné teljes erejével azon volt, hogy közönségének a válást — habár rövid időre is — minél nehezebbé tegye. Oly mindenkit felvillanyozó jókedvvel játszotta Eszti, hogy a közönség alig győzte tapsal és kihívással, melyek véget nem értek, midőn ragyogó hanggal és előadással énekelte szép dalait. Hegyi Aranka kisasszony sem hagyta magát és Lazsák Zsuzsája több tapsot és kihívást csikart ki a vasárnapi közönségtől, mint amennyit a Blaha-entuziasmustól kifáradt tapsolóktól várni lehetett. Vidor kispapja és Tihanyi tanítója ma sem állt hatás és elismerés dolgában a téli esték mögött.

= PÁLMAI ILKA hosszas betegsége után hétfőn 16-án lépett fel először a népszínházban mint Micaela a *„Kertészleány”*-ban. A művésznő meglátszanak a betegség nyomai még és egész alakításán némi bágyadság ömlött el. Hangja nem szenvedett semmit s élénkségén sem tudott betegsége csorbát ejteni. A közönség igen rokonszenvesen fogadta kedvencét és tisztelői gazdag virágdománnyal lepték meg. Dalait a szokott bravourral csattogtatta, melyeket a nekimelegedett publikum többször ismételtetett.

= A NEMZETI SZÍNHÁZ DRÁMABIRÁLÓ BIZOTTSÁGA csütörtök délután előadásra ajánlotta *„Az arany ember”*-t, Jókai Mór színművét, melyet ő hasonló című, híres regényéből készített. Regényes színmű, mely sok díszletet és jelmezt kíván. A színpad egy ízben, a Komáromban játszó felvonásban, három felé lesz osztva. Színpad alkalmasint októberben kerül. Ugy haljuk, hogy Jókai e művet bécsi igazgatók kérésére írta s így azt németre lefordítva, elküldte Bécsbe is.

= DERÉKI ANTAL népszínművét a *„Buzavirág”*-ot Feleki Miklós is megvette és a budai várszínház téli repertoírjába bekebelezte.

= RAMAZETTER JOLÁN színtanodánk egykori növendéke, a kiai berlini *„Deutsches Theater”*-nek kedvelt tagja volt, a bécsi *„Carl”*-színházhoz szerződött.

= NAGY VINCZE SZINTÁRSULATÁNAK szatmári kirándulása nemcsak dicsőséget szerzett a társulatnak, hanem szép anyagi sikerrel is járt. A szatmári lapok elismeréssel irnak az előadásokról, melyek közül főleg a *„Vasgyáros”,* a *„Ranczauk”* és *„Fedóra”* keltek nagy hatást.

= AZ ARADI SZÍNHÁZ építése szerényen halad előre. A napokban tartották meg az árlejtést a fölszerelési és díszítési munkákra. A kárpitosmunkákat Lengyel Lőrinc szegedi kárpitosnak adták ki a kikialtási áron felül (10,048 frt 50 kr) hatszázalékkal. A bádigos munkákat Fey Péter vállalta el. Az üvegesmunkákat Grünwald Ferenczre bízták. A díszítési munkákat 11,368 frt 28 kr kikialtási árban Busch G. A. szegedi vállalkozó nyerte el.

= KÚN-SZENT-MIKLÓSON Baródi és Csiszér színtársulata tart most előadásokat. Örvendetes és épp oly ritka jelenség, hogy a szentmiklósiak melegen pártolják a magyar színészetet. A legtöbb vidéki városból e tekintetben igen szomorú híreink vannak.

= MAGYAR TRAGÉDIA A BURG-SZÍNHÁZBAN. A bécsi Burg-színházban jövő télen színre kerül Jókai Mór *„Kálmán király”* című szomorujátéka.

= KÜLÖN VONATOK SZINI ELŐADÁSOKRA. Bayreuthba a Parsifal első előadása alkalmából, jul. 20-án Bécsből külön vonat megy. Az előadást az *„általános Wagner Richard-egylet”* rendezte, a bayreuthi Wagner-színházban. Az előadás 21-én lesz. A külön vonat július 20-án reggel 6 óra 25 perczkor indul Bécsből s este 8 óra körül érkezik Bayreuthba. — A Budapest lakó csehek a nemzeti színház meglátogatása végett külön vonatot rendeznek Prágába. E végből bizottság alakult, mely értekezletén a résztvevők részére a következő feltételeket állapította meg: A vonat jul. 17-én Budapestről (osztrák-magyar állampályára) Gänserndorf és Brünnön át indul Prágába. Ha 200 résztvevő jelentkezett, az oda- és visszamenet ára: II. osztály 18 frt, III. osztály 13 frt, — ellenesetben oda és vissza II. osztály 24 frt 20 kr, III. osztály 16 frt 30 kr. — Minden, a vonalon résztvevő már Budapest megkapja a belépti jegyet a nemzeti színházba árjegyzék szerint. A bejelentések: Vurm Ferencz hivatalnokhoz (Ferencz József-rakpart 26. sz.), Valásek János vendéglőshez (kerepesi-ut 29. sz.) vagy Pizak Antal hivatalnokhoz (Ferencz József-rakpart 26. sz.) intézhetők.

= *„AZ ARANY KAKAS”* czímen vasárnap, 15-én új népdráma került színre Kolosvárott. Szerzője dr. Ferenczy Zoltán. Az újdonság szép sikert aratott. Hibái dacára kétségtelen tehetség műve, ámbar, — mint a *„M. P.”* írja, — meglátszik, hogy ez a tehetség nem bírja még a művészi alakítás azon közvetlen könnyűségét, mely képesíti az író, hogy szándékát akarata szerint kifejezze. A mese — Varga Gyulának hasoncímű elbeszéléséből van véve, de költői felfogásra s tehetségre valló drámai erővel van keresztülvive. A darab legfőbb erénye pedig az, hogy a nép életében játszik, nemcsak annyiban, hogy a szereplői gombos mándlit és csizmát viselnek, hanem népiesen beszélnek, gondolkoznak és cselekszenek. A darab nyelve egyszerű, zamatos magyar.

Költői képekben, fantáziában is elég gazdag, de könnyen gördülő, keresetlen s egy pár jellemző alakzatot ügyesen használ fel. A jellemekről meglátszik, hogy nem egy irodai szoba dolgozó asztala mellett lettek kidolgozva, hanem a nép fiainak ismerője vitte a színpadra őket. A darabnak főhibája a terjengősség, mely főleg az első két felvonásban nyilvánul. Az előadásnak nagy része volt a kedvező hatásban, melyet a bemutató a közönségre gyakorolt. Különösen Zilahy, Szentgyörgyi és Medgyaszai Evelin tüntették ki magukat.

= SZIGLIGETI *„SZÖKÖTT KATONA”*-JA AMERIKÁBAN. Pataky Gyula Amerikában élő hazánkfia, a new-yorki magyar egyet titkára, Budapesten lakó atyjához intézett legutóbbi levelében, mely a napokban érkezett ide, részletesen leírja az ottani magyar-egylet működését. Elmondja, hogy időközönként társas estélyeket is rendeznek, melyek vagy hangversennyel vagy színi előadással kapcsoltnak össze. Legutóbb Szigligetinek *„Szökött katonáját”* adták elő, melynek színlapját Pataky megküldte édes atyjának. E szerint gróf Montit maga Pataky Gyula s nejét Camillát egy angolos nevű nő, Baylos Fáni kisasszony személyesítette, Korpádinét Szabóné asszony, Julesát Kohn Regina k. a., Gergelyt és Lajost Balogh S. és Vesrek O., Gémesy jegyzőt Kiss József, Völgyi ezredes Vrasda J. és a legrongyosabb embert Weinberger ur adta. A levél írója az előadást teljesen sikerültnek mondja s végül megjegyzi, hogy utána a *„csárdás”* járta kivilágos viradtig. — A népszínmű angol címe: *„The Deserter.”* A színlap magyar és angol nyelven van nyomtatva; felül Magyarország és az egyesült államok címerei láthatók, a színlap körül pedig, amerikai szokás szerint hirdetések vannak magyar, német és angol nyelven, melyek nagyrésze a magyar borokat dicséri.

= A SZÍNHÁZAK TÜZBIZOTTSÁGA. A bécsi *„Stadt-Theater”* égése alkalmából az ottani színiügyi bizottság jelentést tett a hatóságoknak a tűzbizottsági intézkedések hatályáról. A bizottság konstatálja, hogy a vasfüggöny hatályosnak bizonyult és nem omlott volna le, ha a korong nem lett volna faburkolattal ellátva, hanem az egész szerkezet vasból lett volna. A tűz talán nem is kapott volna bele a színpadba, ha a prosceniumfalon nincsenek nyílások: ezeket tehát jövőre mellőzni kell. A vasajtók szintén megállták helyüket. A lépesőházakat minden színházban ventilációval kell ellátni, hogy a füstnek utja legyen, különben nem lehet a lépcsőkről segílyt nyújtani. A lépesőházakban alkalmazott gyertya-világítás is jónak bizonyult. Ellenben nagyon veszedelmesek a porfüggönyök a nézőterén. Ezeket vagy mellőzni kell, vagy impregnált szövetből kell készíteni. Különösen szükségesnek mutatkozott, hogy állandóan tűzoltók legyenek a színházban és hogy a színházban dolgozó munkások folytonosan felügyelet alatt legyenek.

= SCHRATT KATALINRÓL azt írta néhány lap, hogy ősszel megvált a bécsi *„Burg”*-színházról. E hír nem felel meg a valóságnak. A művésznő előnyös szerződési ajánlatot kapott ugyan Tatarczytól, a *„Carl”*-színház bérlőjétől, de két évig még

a «Burg»-hoz van kötve s az intendáns nem hajlandó szerződését felbontani.

= AZ AN DER WIEN SZÍNHÁZ épületét Schoenerer Alexandrine k. a. (Schoenerer képviselő nővére, ki különben bátyjával ellenségeskedésben él) megvette és öt évre bérbe adta Walzel Camillonak. Az intézet művezetője Girardi lesz.

= A THÉÂTRE-FRANÇAIS drámabíráló bizottsága pénteken f. hó 13-án ült össze Edmond Gondinet három felvonásos színműve fölött itélendő. A szerző maga olvasta fel legújabb művét, melyet a bizottság egyhangulag ajánlott előadásra. A darab címe: *Un Parisien*.

= VÁLJUNK EL! Alig hogy a francia törvényhozás megszavazta a házasságok felbonthatóságát, Emile Moreau «Un divorce» (Egy váló pör) című három felvonásos drámát nyújtott be a «Théâtre Français»-nak. A bíráló bizottság azonban a darabot csak némi módosításokkal találta előadhatónak.

= UJ «JEANNE D'ARC» a színpadon. Fabre francia képviselő Jeanne d'Arcról lángoló hazafiságtól áthatott könyvet írt, mely szerzőjének a dicsőségen kívül csinos összeget is szerzett. Fabre most művét három felvonásos drámává dolgozza át; a fölvonások a következő címekkel bírnak: «A pástorleány» — «A hősnő» — «A mátyr». Tudvalevőleg Schillernek is van hason tárgyú drámája.

= UJ KASSZADARABOT készül írni Ohnet György, a ki «Vasgyáros»-ával oly ropant sikert aratott. Legújabb regényét, melynek címe «Lise Fleuron», akarja dramatizálni. Lise Fleuron színésznő. — Lelle mélyéből csüng kedvesén, a kiért mindenét föláldozza, és a midőn ez őt hűtlenül elhagyja, meghal e hitszegés fölötti bánatában; de mint igazi komédiáné ezt a tragikus perczet akkora tartja fenn, a midőn egy premiére alkalmával fényes diadalt arat. Az újdonság a párisi «Gymnase»-színházban fog legelőször színtre kerülni.

= UJ OPERETTE készül, a melynek szövegét Genée Richard, zenéjét pedig Czibulka Alfonz katonai karmester írja. A háromfelvonásos újdonság címe: «Pünkösdi Flórenczben.» Czibulka karmester magyarországi születésű. Hajdan mint színházi karmester működött Bécsben (a Carl-színháznál), Linzben, Innsbruckban és Budapesten a német színháznál. A brüsseli katonai zenekar-versenyen mint a megerősített Zieniecki-czred zenekar-mestere az első díjat nyerte és ezért királyunktól a koronás aranyéremkeresztet kapta.

— EGY TÁNCZOSNÓ CZÍPŐI. A nem rég elhunyt híres Taglioni Mária egy alkalommal, midőn Pétervárról elutazott, a szállóban felejtett egy pár czípőt. A szálló tulajdonosa a becses ereklyét megvétele kinalta az ünnepelt tánczosnő tisztelőinek, a kik között akadt, a ki hajlandó volt a kik között adni érte. A vendéglős azonban 1000 forintot alul nem akarta oda adni. — Ezt az összeget mindenki sokalta; de ezután összeállottak huszan és közösen megvették a czípőt. Most azonban újabb nehézség merült föl: hogyan osztozzanak meg rajta? Eleinte ki akarták sorsolni, de aztán mást gondoltak. Hogy mindenkinek része legyen benne, elhatá-

rozták, hogy megeszik. A vendéglős ajánlkozott, hogy pompás frikassét csinál belőle. A kitűzött napon a husz Taglioni entuziasta megjelent a szállóban: és a vendéglős föltálalta nekik a czípő-frikassét. Csakhogy a selyma nem Taglioni czípőt, hanem feleségének egy pár régi bocskorát készítette el vendégeinek, a tánczosnő-czípőt pedig később jó pénzen eladta egy ritkaság-gyűjtő angolnak.

A MÜNCHENI MŰTÁRLATOKBÓL.

— A „Harmonia“ eredeti tudósítása. —

München, Junius 21.

A jelen heti tárlatban, melyet a »Kunstverein« nyújt látogatóinak, a kiállított tárgyak száma azok értékével éppen megfordított arányban áll, a miből kitűnik az, hogy bizony némelykor a festészet metropolisában is vízzel főznek.

Igy tehát jelentésem is sokkal rövidebb leendő, mint a kezemben levő catalogus. A művészet terén újdonság, miszerint KIESEL mester, a ki tavaly »Leidvoll« cz. képével jogos feltűnést keltett a nemzetközi tárlaton, mint finom colorista, Düsseldorfból ide költözött át, maradandóan. Aligha bírta volna magát sikeresebben bemutatni, mint a szelleműdán rajzolt és remekül színezett »Mütermen látogatás« (Atelierbesuch) című képpel. Két fiatal nő meglátogatja barátját, aki festő és átszellemült irányának az által is ad kifejezést, hogy maga is a kép alakjára görögmezt öltött. Az ellentét a két modern és az egy antik öltözékű hölgy között itt sem túlzott, sem rítkító színekkel, hanem finom érzékkel van hatásosan érvényesítve. Különböztet KIESEL nemesített irányu művészi törekvése nem fog benyomás és hatás nélkül maradni itteni műköreinkre.

ADAM GYULA, a kit a müncheniek »Macskarafa«-nek neveztek el, szép két fiatal cziczussal kedveskedik, melyek egy kosár körül játszadoznak.

KOTSCH pompás fa csoportokkal díszlő tájképet állított ki a XVII. század legjobb mesterei modorában.

BADICZ OTTÓ hazánkia finom tanulmányfejének kissé árt a ködszerű környezet, mely csakugyan a kép előnyére bátran elmaradhatott volna. Kleinmichel humoristikus genreképe «beható tanulmányok» címével jól találja el a helyzetet.

A képen levő személyek az e század elején divó öltözéket viselik; egy igen passionált fűvész nagyító üvegen át vizsgál behatóan egy parányi virágocskát, míg annak leánya mellette kedvesével enyeleg.

WÄFFNER «Halászat a Chiem-tó partján» színezésre nézve kitűnő, de kissé pongyolán van festve, ami azonban elvész, ha messzibbről nézzük a képet.

DANZETTE «Préroni Bükk-erdő» áttekin-téssel a távolba sikerült tájkép; nem lehet ugyanazt mondani Heilmayer «Gardatavi zivatar»-áról, melyben hiányzik az összhangzat, a táj és a sceneria között.

MEISNER «Tavaszi tájkép»-ében a pástori nyájával az előtérben élénk staffage-ot nyújt.

MÜLLER R. G. «A velencei laguná»-ról igen sikerült perspectivát ad San-Giorgio, Maggiore és a város egy részéről kitűnő színezés mellett.

STREIT «Vándor zenészei»-nek egyike elesett a jég és hófedte országúton, társai felsegitik, míg a trombitás egy gyorsan kézelgő uri fogatnak jelt ad a megállásra.

STRUZEL «Október» hava juhnyáját mutat sovány legelőn,

RAVENSTEIN «Este a főtéren» egy népes olaszthoni város piazzájára vezet bennünket; az építészeti rész jó, a népjelenet a téren igen élénk.

GADEL «Öreg úr» életnagyságu tanulmány, a most oly kedvelt renaissance korbeli öltözetben.

Ennyit birtunk kiszemelni a jelen tárlaton kiállított képek közül, a többi «vásári átlag áru».

M. F.

KÉPZŐMŰVÉSZETI HIREK.

~ TELEPI KÁROLY festő a mult évi müncheni nemzetközi műkiállítás alkalmából a bajor királytól a Szent-Mihály-rend lovagkeresztjét kapta.

~ A JÓKAINÉ MELLISZORBIZOTTSÁG a szoborra szánt adományok beküldésének határidejét meghosszabbítja f. évi szeptember 15-éig s felkéri az ívtartókat, hogy ez időre a gyűjtött pénzt, vagy az üres íveket beküldeni szíveskedjenek.

~ A PRIX DU SALON és az utazási ösztöndíjak kiosztására gyűlt egybe szerdán a szépművészetek egyletének tanácsa Fallières közoktatási és szépművészeti miniszter elnöksége alatt. A «Salon» nagy díját Paul Leroy, Cabanel tanítványa nyerte el az 1521 és 1522-ik számú képekkel, melyek egyike arcképtanulmány, a másik pedig Mardochai című bibliai tárgyú nagyobb festmény. — Utazási ösztöndíjat nyertek: Brouillet, Gérôme tanítványa az »Exorcisme« (ördögűzés) festője. Dinét, Bouguereau tanítványa »Szent Julían« című képpel. Georges Claude, apja tanítványa »A kereszt imádása« című képpel. Surand, J. P. Laurens tanítványa »Carthágói zsoldos« című képpel. A szobrászati osztály növendékei közül négyen kaptak ösztöndíjat. Steiner, »Rouget de Lisle«-vel; Pepin »Salomé«-vel; Dampf »Fiatal leány« és »Mignon«-val; Corbel, »Galamb és hangya« című sculpturalis művel. Az építészeti osztály növendékei közül: Maillart a muzeumi könyvtár és Gagey a «Bourbon-l'Archambault» kastély tervéért.

~ A DEÁKSZOBOR TALAPZATÁNAK elhelyezéséhez az előmunkálatokat a napokban kezdték meg. A nagyterjedelmű szobor alá 8 méter mély, 6 méter széles és hat méter hosszú betonréteget raknak le, mely részben és rétegenként kövel és téglával lesz kitöltve. A munkálatokkal már előrehaladott állapotban vannak. A betonozás félig készen van s az egész munkát 3 hét alatt be fogják végezni. A betonrétegnak azután hosszabb ideig kell még keményednie s így a talapzat fölállítását az idén már nehezen kezdhetik meg.

„HARMONIA”

zongoratermében (váczi-utca 3.) előbbi bécsi zongoragyárosok gyártmányai raktáron találhatóak:

J. Heitzmann és fia

cs. kir. udvari zongoragyáros.
Elsőrangú gyár, mely különösen arról nevezetes, hogy a legtartósabb hangszereket készíti. Zongorái az egész világon elvannak terjedve. S mindenütt egyaránt kelendőségnek és kedveltségnek örvendenek. Birja a legmagasabb kitüntetések.

Schmidt Ferencz

Bösendorfer tanítványa.
Jó minőségű tartós zongorák:
Rövid salon, diófából fekete
Arjegyzék küldetik, díj nélkül.
F. WOLLEK
Olcso közép minőségű tetszetős zongorák.

Nemecske József

Mignon
zongorák. Tartós kitűnő hangszerek. Különösen ajánlatosak iskolák számára.

Stahl Ferencz

Kitűnő zongorákat készít, melyek nagy kedveltségnek örvendenek.

HEITZMANN NÁNDOR

Jó minőségű tartós zongorák,
Rövid salon diófából
« « fekete

Zongorahangoló lakcíme

megtudható a „Harmonia” zeneműkereskedésben.

Zenetanárok lakcímei.

ZONGORA:

Bartay János, nemzeti zenetani t. váczi-u. 11.
Deutsch Willy, bálvány-utca 18.
Drescher Raimund, kerepesi-ut, kerep. udv.
Erney József, nemz. zen. t., kerepesi-ut 24.
Gobbi Henrik, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár. Ferencz-József rakpart 18.
Klingner Sándor, sugár ut 23. III. em. 9. ajtó.
Kont Ilona, sugár-ut 60.
Koschirz János, sugár-ut 89.
Major J. Gyula, váczi-körút 17.
Rausch Károly, nemz. zenetani tan., Hunyady-utca 3.
Schütze Rezső, nemz. zenetani tanár, nagy korona-utca 4.
Sipos Antal, magán zeneakadémia tulajdonosa, Keeskeméti-utca „Geist“-ház.
Somogyi Mór, Zrínyi-utca 3. sz. I. em. 19. a.
Vajdafi Béla, nemz. zenetani tanár, külső dob-utca 49.

HARMONIUM ÉS ORGONA.

Erney József, kerepesi-ut 24.

ÉNEK.

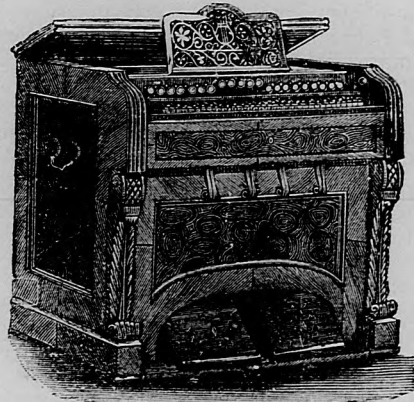
Henderson Mary, aranykéz-utca 2. sz.
Igerics Katalin, Lipót-utca 6.
Passy-Cornet Adel, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár asszony, muzeum-körút.
Schmidt József, Lipót-utca 19.

ZENESZERZÉS.

Breisach Izidor, váczi-körút 29. III. em. 5.
Erney József, kerepesi-ut 24.
Major J. Gyula, váczi-körút 17.
Nicolitsch Sándor, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár, Kazinczy-utca 17.

HEGEDŰ.

Gobbi Alajos, nemz. zen. t., magyar-u. 36.
Kis Péter, nemz. zenetani tanár, Sándor-u. 5.
Mészáros Imre, nemz. zened. tr. tiszoltó-u. 10.

A legkitűnőbb HARMONIUMOK

Tietz Péter utóda
Kotykievics Teofil
gyára.

A legjobb minőségű harmoniumok nagy választéka. Hangverseny- és salon-harmoniumok. Prolongement és percussióval templomok és iskolák számára 100 forinttól felfelé.

Több évi jótállás.
Arjegyzékek kívánatra bérmentve küldetnek.

„Erste Productiv-Genossenschaft der Klaviermacher“

Arany- és más magas érmekkel kitüntetett gyár.

WIEN.

Verschiedene goldene Medaillen und andere hohe Auszeichnungen.

Bécsi zongoragyár Produktiv-szövetkezet

kitűnő gyártmányok, melyek minden tekintetben kiállják a versenyt a leghiresebb zongorákkal.

KAPHATÓK:

Barna egyszerű hurozott ↓ Fekete egyszerű hurozott
Barna kereszt-hurozott ↑ Fekete kereszt-hurozott

Egyedüli főraktárunk Budapesten (váczi-utca 3. szám), a „Harmonia” zongorateremben.

Pénzelőlegek

arany, ezüstre, drágakövek, a kir. zálogház zálogbárczáira, az összes bankok és takarékpénztárak letéti leveleire mindennemű áruk és értéktárgyakra a legolcsóbb kamatok mellett

KOHN EDE,

Gránátos-utca 6. a megyeháznak átellenében, bemenet a kapu alatt is.

== Zongora és más hangszerekre is kölcsönöztetik. ==